

Krijgsgevangenen konden gestraft worden. Wreedheid alsmede collectieve straffen voor door enkelingen bedreven daden waren verboden, maar voor het overige waren krijgstuuchtelijke of gerechtelijke straffen toegestaan, gerechtelijke bijvoorbeeld in die gevallen waarin een krijgsgevangene in krijgsgevangenschap een misdaad begaan had. Een poging tot ontvluchting gold niet als een misdaad – zij mocht wèl gestraft worden, bijvoorbeeld met een periode van arrest tot een maximum van dertig dagen (een krijgstuuchtelijke straf) of met onderwerping aan een regime van verscherpte bewaking; met betrekking tot ontvluchte krijgsgevangenen waren andere dan krijgstuuchtelijke straffen verboden.

Men ziet: de regels die elke mogendheid welke zich bij de conventie aangesloten had, in acht diende te nemen (wij hebben hier slechts de belangrijkste weergegeven) waren strikt. Wat indien die mogendheid die regels overtrad? Ook daarvoor bevatte de conventie de nodige bepalingen. Krijgsgevangenen hadden het recht, bij de kampcommandanten hun beklag te doen; zij hadden ook het recht, zich te beklagen bij de vertegenwoordigers der z.g. beschermende mogendheden (hetgeen, wat de Nederlandse krijgsgevangenen betrof, betekende dat zij zich mochten wenden tot de Zweedse legatie te Berlijn, aangezien Zweden na het intreden van de oorlogstoestand tussen Duitsland en Nederland de taak op zich had genomen, de Nederlandse belangen in Duitsland te behartigen). De vertegenwoordigers dier beschermende mogendheden waren bevoegd, zich in alle plaatsen te begeven waar krijgsgevangenen geïnterneerd waren, en die krijgsgevangenen zouden zich daar persoonlijk met hen mogen onderhouden.

Wat als de klachten dier krijgsgevangenen gerechtvaardigd waren? Daarover zweeg de conventie. Duidelijk was wèl wat dan geschieden zou: de beschermende mogendheid zou op verbeteringen aandringen en voorts de mogendheid inlichten welker belangen zij behartigde – ingeval Nederlandse krijgsgevangenen niet conform de conventie van Genève behandeld zouden worden, zou de Zweedse regering dus de Nederlandse (te Londen) kunnen waarschuwen. Eigen machtsmiddelen om een betere behandeling van de Nederlandse krijgsgevangenen af te dwingen, bezat die Nederlandse regering evenwel niet – zij zou hoogstens een beroep kunnen doen op de steun van de regeringen bijvoorbeeld van Engeland en de Verenigde Staten, of zij zou het Internationale Rode Kruis te Genève kunnen trachten te bewegen tot het ondernemen van stappen.

Dat Internationale Rode Kruis oefende in deze gehele materie een belangrijke functie uit: het was de instantie via welke de oorlogvoerenden, voorzover zij de Geneefse organisatie erkend hadden (de Sowjet-Unie en Japan hadden dat niet gedaan), elkaar informatie gaven over de krijgsgevangenen,